EDUSKUNNAN TULEVAISUUSVALIOKUNNAN JULKAISU 15/2014

TULEVAISUUSVALIOKUNNAN VAALIKAUDEN 2011–2014 TOIMINNAN YHTEENVETO

Olli Hietanen

Paula Tiihonen

Sisällys

1. Tulevaisuusmietinnön pääviestit 3
2. Tulevaisuusvaliokunnan visio ja selvityshankkeet vaalikaudella 2011–2014 5
3. Uudet toimintamallit 8
4. Viestejä ja kysymyksiä seuraavalle valiokunnalle 12

EDUSKUNTA

ISSN 2342-6594 (painettu/printed)
ISSN 2342-6608 (verkkojulkaisu/web)

ISBN 978-951-53-3589-0 (nid.)
ISBN 978-951-53-3590-6 (PDF)

1. Tulevaisuusmietinnön pääviestit

Tulevaisuusvaliokunta teki vaalikaudella 2011–2014 yhteensä 25 raporttia sekä 18 lausuntoa ja tulevaisuusmietinnön. Valiokunnan toimenpideehdotukset ja kannanotot yhteen keräävä mietintö julkaistiin myös raportin muodossa suomeksi ja englanniksi:

- *Mahdollistava valtio – kokeileva Suomi*. Tulevaisuusvaliokunnan mietintö 1/2014 vp. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 6/2014.

- *An Enabling State – Experimenting Finland*. Publication of the Committee for the Future 10/2014

Varsinainen mietintö löytyy eduskunnan sivuilta myös ruotsiksi.

Tulevaisuusmietinnössä tulevaisuusvaliokunta painotti kolmea teemaa: 1) Kestävää kasvua, 2) Koulutusta ja tutkimusta sekä 3) Kansallisen ennakoinnin toimintamallin kehittämistä. Lisäksi huomiota kiinnitettiin neljään yhteiskuntaa lävistävään ja rakenteita liikuttavaan teemaan: demokratia, talous, valtion tehtävät ja teknologian läpimurrot. Mietinnön ponsina eduskunta edellytti:

- että hallitus valmistelee Suomelle tiedestrategian ja että hallitus saavuttaa tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan (T&K&I) tavoitteeksi asetetun 4 prosentin bruttokansantuotetavoitteen yhdessä yksityisen sektorin kanssa.

- että hallitus kiirehtii uuden kansallisen ennakointimallin toimeenpanoa sekä laatii ohjelman ja tekee periaatepäätöksen, joilla sitoudutaan poliittisesti kokeilujen edistämiseen.

- että seuraavan hallitusohjelman keskeiseksi tavoitteeksi otetaan työelämän uudistaminen ja suomalaisten työllistyminen niin, että teema sisältää myös yrittäjyyden edistämisen, osatyökyvyn hyödyntämisen sekä sosiaaliturvan kehittämisen näitä tavoitteita tukevaan suuntaan. Toimenpiteissä on myös huomioitava varhaisen puuttumisen periaate: esimerkiksi oppimisvaikeudet ovat havaittavissa jo hyvin varhaisessa vaiheessa ja syrjäytymisvaarassa olevien nuorten työhön kiinnittymistä on tuettava erityisillä toimenpiteillä.

- että hallitus edistää kaikessa toiminnassa kestävää kasvua, joka vauhdittaa taloutta samalla ratkaisten sosiaalisia ja ekologisia ongelmia. Tämä edellyttää esimerkiksi hallinnollisten esteiden karsimista, kokeiluhankkeita ja taloudellista ohjausta.

Poikkileikkaavien teemojen osalta mietinnössä todettiin, että muun muassa talouden merkityksen kasvun vuoksi Suomessa on eri päätösvallan muodoissa sekä vaikuttamisen tahoilla ja tasoilla kasvavia demokratiavajeita. Kansallisella tasolla valtion ja kunnan välinen demokratiavaje eli kuntaa ylemmän asteen itsehallinnon/väliportaan hallinnon/maakuntahallinnon demokratian puuttuminen on taustalla muun muassa Sote-

ongelmassa. Perustuslaissamme on ollut alusta asti pykälä myös tästä demokratiatasosta. Mietinnössään tulevaisuusvaliokunta totesi, että demokratiavajeet on tunnistettava, tunnustettava ja niihin on pyrittävä löytämään ratkaisuja. Vanhaa demokratiaa on vahvistettava ja uutta demokratiaa ennakoitava. On uskallettava kokeilla uutta.

Myös valtion tehtävien uudelleenarviointiin kohdistuu paineita monelta suunnalta. Siksi tulevaisuusvaliokunta katsoi mietinnössään, että tarvitaan poliittinen arvio julkisen vallan roolista ja tehtävistä tulevaisuudessa.

Teknologiasta valiokunta totesi, että radikaalien teknologioiden mahdollisuuksia on seurattava jatkuvasti. Suomen tulisi olla erityisen aktiivinen niissä teknologioissa, joilla on merkitystä Suomen suurimmille toimialoille ja etenkin vientialoille. Lisäksi Suomen tutkimus- ja koulutusjärjestelmän tulisi luoda jo hyvissä ajoin osaamista niissä teknologioissa, joiden ennakoidaan yleistyvän vasta 20–30 vuoden kuluttua. Jos ryhdytään toimimaan vasta silloin, kun uudet teknologiat ovat jo kypsiä ja varmoja, niin olemme auttamatta myöhässä. Teknologinen edelläkävijyys edellyttää visionäärisyyttä ja rohkeutta, ja tätä tulevaisuusvaliokunta on pyrkinyt omalta osaltaan edistämään kehittämällä uutta teknologian ennakoinnin mallia ja työvälinettä.

Mietinnössä kiinnitettiin runsaasti huomiota myös uuteen kansallisen ennakoinnin toimintatapaan. Valtioneuvosto on parhaillaan uudistamassa kansallista ennakoinnin toimintatapaa sekä myös tulevaisuusselonteon toimintamalleja. Tulevaisuusvaliokunta on osallistunut kehittämistyöhön ja korostanut kansallisen ja kansainvälisen näkökulman rinnalla myös alueellisten ennakointiverkostojen ja menetelmällisen osaamisen merkitystä.

Tulevaisuusvaliokunta teki toimikautensa lopuksi kaksi toisiaan täydentävää yhteenvetoa vaalikauden 2011–2014 tuloksista. Tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 14/2014 Tulevaisuusvaliokunnan ja kansliapäälliköiden ensimmäinen tulevaisuuskeskustelu täydentää tätä raporttia ja esittelee muun muassa ministeriöiden ennakointityön esille nostamat kiperät ongelmat.

2. Tulevaisuusvaliokunnan visio ja selvityshankkeet vaalikaudella 2011–2014

Vaalikauden alussa tulevaisuusvaliokunta määritteli itselleen vision ja toimintasuunnitelman 2011–2015:

Tulevaisuusvaliokuntaa tunnetaan tulevaisuuden mahdollisuuksien, uhkien ja heikkojen signaalien kokoajana.

Olemme tuottaneet konkreettisia avauksia seuraaviin hallitusohjelmiin. Toimimme koko eduskunnan toimintatapoja muuttaen avoimesti, kansalaisten osallistamisen, joukkoistamisen sekä uuden teknologian keinoin.

Olemme valiokuntana enemmän esillä julkisuudessa ja toimimme arvostettuna linkkinä tutkimuksen sekä päätöksenteon välillä.

Olemme tehneet rohkeita ja konkreettisia avauksia, jotka ovat herättäneet laajaa kansalaiskeskustelua ja kansanedustajien tulevaisuustietoisuus on parantunut.

Meidät tunnetaan iloisesta tekemisen meiningistä, hyvistä ideoista ja syötöistä muihin valiokuntiin. Teemme merkittävää julkaisutoimintaa.

Kuulemisten perusteella valiokunta valitsi syksyllä 2011 seitsemän selvitysaihetta, joilla visiota lähdettiin toteuttamaan käytännön tasolla:

1. Kestävä kasvu
2. Innostunut yhteiskunta
3. Uusi oppiminen ja
4. Kestääkö hyvinvointiyhteiskunta?
5. Joukkoistaminen
6. Radikaalit teknologiat
7. Mustat joutsenet

Aiheet valittiin tulevaisuusvaliokunnan omista intresseistä, mutta myös luomaan valmius vastata hallituksen tulevaisuusselontekoon. Hankkeiden toteuttamista varten perustettiin seitsemän jaostoa:

Kestävä kasvu -jaoston tavoitteena oli tuottaa kymmenen konkreettista toimenpide-ehdotusta, joilla samaan aikaan lisätään talouskasvua ja ratkaistaan kestävän kehityksen ongelmia. Jaosto julkaisi kolme raporttia:

- *Kokeilun paikka! Suomi matkalla kohti kokeiluyhteiskuntaa*. Annukka Berg. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 1/2013.
- *Kaikkea muuta puusta*. Toim. Leena Koivisto, Hannu Savolainen / Ajatuspaja e2. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 3/2013.
- *Kestävä kasvu*. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 5/2014.

Innostunut yhteiskunta -jaosto tutki sosiaalisen ympäristön suhdetta yrittäjyyteen ja kasvuyrittäjyyteen. Tutkimusongelmia oli kaksi: Miksi joillakin alueilla ryhdytään muita alueita useammin yrittäjiksi? Ja miksi joillakin alueilla ryhdytään muita alueita useammin kasvuyrittäjiksi? Jaosto julkaisi kaksi raporttia:

- *Sisäinen motivaatio – Tulevaisuuden työssä tuottavuus ja innostus kohtaavat.* Frank Martela, Karoliina Jarenko. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 3/2014.

- *Innostunut yhteiskunta.* Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 8/2014.

Uusi oppiminen -jaosto etsi koulutuksen ja opetuksen parhaita käytäntöjä. Näitä käytäntöjä analysoimalla määriteltiin uuden oppimisen kehittämisteemat. Jaoston tulokset julkaistiin loppuraportissa:

- *Uusi oppiminen.* Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 8/2013.

Kestääkö hyvinvointiyhteiskunta -jaoston tavoitteeksi asetettiin hyvinvoinnin ja pahoinvoinnin syiden ymmärtäminen sekä tulevaisuuden hyvinvointivaltion määritteleminen: minkälainen olisi paras mahdollinen hyvinvointivaltio, jos voisimme suunnitella sen tyhjältä pöydältä? Jaosto kuuli erilaisia asiantuntijoita ja toimijoita modernin hyvinvoinnin ja pahoinvoinnin syistä ja seurauksista ja julkaisi kaksi raporttia:

- *Hyvinvointiyhteiskunta 2030.* Leena Ilmola ja John Casti. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 2/2014.

- *Kestääkö hyvinvointiyhteiskunta?* Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 4/2014.

Joukkoistaminen -jaoston tavoitteena oli arvioida ja kehittää uusia demokratian toimintamalleja tulevaisuusvaliokunnan ja laajemminkin koko eduskunnan ja julkishallinnon käyttöön. Joukkoistaminen tarkoittaa mm. erilaisten toimijoiden ja kansalaisten osallistamista entistä vahvemmin erilaisiin hankkeisiin muun muassa Internetin kautta. Tulevaisuusvaliokunta teetti vaalikauden alussa esiselvityksen siitä, miten joukkoistamista on toteutettu muissa maissa. Selvityksen perusteella rakennettiin www.suomijoukkoistaa.fi osallistumisalusta. Tulevaisuusvaliokunnan Joukkoistaminen -jaosto toteutti alustalla kaksi konkreettista pilottia, jotka liittyivät 1) valtiovarainministeriön Suomen Open Government Partnership -ohjelmaan ja 2) ympäristöministeriön/hallituksen esitykseen maastoliikennelaiksi. Jaosto julkaisi kolme raporttia.

- *Crowdsourcing for Democracy: A New Era in Policy-Making.* Tanja Aitamurto. Publication of the Committee for the Future 1/2012.

- *Joukkoistaminen demokratiassa: Poliittisen päätöksenteon uusi aika.* Tanja Aitamurto. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 2/2012.

- *Crowdsourced off-road traffic law experiment in Finland – Report about idea crowdsourcing and evaluation.* Tanja Aitamurto, Hélène Landemore, David Lee, Ashish Goel. Publication of the Committee for the Future 1/2014.

Yhdysvaltalainen National Democratic Institute (NDI) myönsi tälle Suomessa tehdylle joukkoistamistyölle 2013 NDI Democracy Award -tunnustuksen. Jaoston demokratian teemaan liittyen tulevaisuusvaliokunta julkaisi myös neljännen raportin jossa pohdittiin uuden ja vanhan demokratian eroja sekä demokratian tulevaisuutta:

- *Uusi ja vanha demokratia.* Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 7/2013.

Mustat joutsenet -jaosto etsi kirjoituskilpailulla ajatuksia, näkemyksiä ja visioita siitä, mitkä voisivat olla tapahtumia, tekoja tai asioita - myönteisiä tai kielteisiä - jotka muuttaisivat kaiken tai ainakin hyvin paljon? Minkälainen olisi maail-

ma ja elämä tulevaisuudessa, jos musta joutsen toteutuu? Hankkeella vahvistettiin myös valiokunnan menetelmällistä osaamista kehittämällä yllätyksiin ja muutoksiin liittyvä ennakointia. Jaosto julkaisi tuloksensa sekä suomeksi että myös englanniksi:

- Mustat joutsenet – Mikä muuttaa maailmaa seuraavaksi? Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan kirjoituskilpailu. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 4/2013.

- Black Swans – What Will Change the World Next? Entries from the writing contest of the Committee for the Future of the Parliament of Finland. The Publishing series of the Committee for the Future 5/2013.

Radikaalit teknologiat -jaosto selvitti aluksi miten ja missä tehdään laadukasta teknologian ennakointia ja arviointia. Esiselvityksen perusteella kehitettiin lopuksi tulevaisuusvaliokunnalle oma radikaalien teknologioiden ennakointimalli, jolla voidaan tunnistaa kehittymässä olevia teknologioita sekä arvioida niiden merkitystä Suomelle. Kuten joukkoistamisessa ja mustissa joutsenissa niin myös Radikaalit teknologiat -hankkeessa oli kyse tulevaisuusvaliokunnan menetelmien ja toimintamallien kehittämisestä ja uudistamisesta. Jaosto julkaisi kolme raporttia:

- *Tulevaisuuden radikaalit teknologiset ratkaisut, esiselvitys*. Osmo Kuusi. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 2/2013.

- *Suomen sata uutta mahdollisuutta: radikaalit teknologiset ratkaisut*. Risto Linturi, Osmo Kuusi & Toni Ahlqvist. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 6/2013.

- *100 Opportunities for Finland and the World. Radical Technology Inquirer (RTI) for anticipation/ evaluation of technological breakthroughs*. Osmo Kuusi & Anna-Leena Vasamo (toim.) Publication of the Committee for the Future 11/2014

Myös Radikaalit teknologiat -jaosto hyödynsi työssään joukkoistamista ja uusia toimintamalleja: raportin valmistamista ja päivittämistä varten perustetussa ”Tulevaisuusvaliokunnan radikaalit teknologiat joukkoistus” facebook-ryhmässä on tätä raporttia kirjoitettaessa (2015 toukokuussa) 1333 jäsentä ja ryhmässä käydään edelleen vilkasta keskustelua teknologian tulevaisuudesta.

Myöhemmin, vaalikauden loppupuolella valiokunta käynnisti kaksi muutakin selvitysaihetta:

8. Venäjä naapureiden silmin ja
9. Luovan talouden tulevaisuus.

Lisäksi valiokunta teki merkittävää yhteistyötä Kiinan kansan poliittisen neuvoa antavan konferenssin (CPPCC) kanssa cleantechin viennin edistämiseksi. Näihin teemoihin liittyen valiokunta julkaisi kolme raporttia:

- Luovan talouden tulevaisuus. Markus Nordenstreng & Harri Rinne. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 13/2014

- Russia as a Neighbour. Publication of the Committee for the Future 9/2014

- Chinese–Finnish Green Growth Cooperation. Publication of the Committee for the Future 7/2014

3. Uudet toimintamallit

Selvityshankkeiden lisäksi tulevaisuusvaliokunta asetti vuonna 2011 määritellyssä visiossa ja toimintasuunnitelmassa myös joitakin sisäisiä ja laadullisia tavoitteita. Näitä olivat muun muassa:

1. valiokunnan kansainvälisyyden vahvistaminen
2. uudet toimintamallit
3. hankekoon pienentäminen laajoista (mutta harvalukuisista) tutkimuksista poliittista päätöksentekoa nopeammin palveleviin selvityksiin ja hankesalkun entistä parempi johtaminen
4. tulevaisuudentutkimuksen menetelmien hyödyntäminen ja
5. tulevaisuusvaliokunnan roolin kasvattaminen eduskunnassa

Vaikka tulevaisuusvaliokunnan rooli ei olisikaan merkittävästi vahvistunut eduskunnassa, niin laajemmin ajateltuna valiokunnan rooli ja näkyvyys yhteiskunnassa vahvistui. Tämä johtuu muun muassa maakunnissa järjestetyistä seminaareista sekä myös tiiviimmästä yhteistyöstä ministeriöiden, alueellisten ennakointiverkostojen ja talouselämän toimijoiden kanssa. Oma vaikutuksensa on ollut myös hyvin onnistuneilla selvityshankkeilla, joilla on ollut hyvä näkyvyys mediassa.

Tulevaisuusvaliokunta on aina ollut kansainvälinen siinä mielessä, että valiokunnassa vierailee runsaasti ulkomaisia vierailijaryhmiä ja myös valiokunta itse ja sen edustajat vierailevat ahkerasti kansainvälisissä tapahtumissa. Teknologista osaamista ja ymmärrystä tukee jäsenyys EPTA -verkostossa (European Parliamentary Technology Assessment): http://eptanetwork.org/.

Vaalikaudella 2011–2014 valiokunta ja valiokunnan edustajat vierailivat muun muassa Portugalissa, Iso-Britanniassa, Norjassa, Italiassa, Perussa, Kiinassa, Saksassa, Belgiassa, Yhdysvalloissa, Kanadassa, Ranskassa, Etelä-Afrikassa, Virossa, Puolassa, Tanskassa, Unkarissa, Espanjassa, Azerbaidzanissa, Quatarissa, Tšekissä, Turkissa ja Chilessä.

Vastaavasti valiokunnassa vieraili delegaatioita muun muassa Ranskasta, Kiinasta, Indonesiasta, Hong Kongista, Tansaniasta, Namibiasta, Argentiinasta, Venäjältä, Chilestä, Etelä-Koreasta, Singaporesta, Hollannista, Perusta, Thaimaasta, Vietnamista, Intiasta, Unkarista, Uudesta Seelannista, Yhdysvalloista, Tšekistä, Kanadasta, Bhutanista, Sri Lankasta, Yhdistyneistä Arabiemiirikuntien liitosta (UAE), Irakista, Uruguaista, Sloveniasta, Liettuasta, Quebecistä, Englannista ja Montenegrosta.

Merkittäviä yksittäisiä avauksia kansainvälisyyden näkökulmasta olivat EPTA -verkoston Arctic Boom -seminaari Levillä sekä Kiinan kansan poliittisen neuvoa-antavan konferenssin (CPPCC) kanssa tehty vihreän kasvun yhteistyö.

Vaalikaudella 2011–2014 tulevaisuusvaliokunnan toiminnassa korostuivat myös erilaiset uudet toimintamallit ja kokeilut:

- Neljälle jaostolle (Kestävä kasvu, Kestääkö hyvinvointiyhteiskunta, Joukkoistaminen ja Radikaalit teknologiat) perustettiin facebook-sivut, joilla kansalaiset osallistuivat keskusteluun valmisteilla olevista asioista (nk. keskustelupapereista) ja myös tuottivat sisältöä, kuten esimerkiksi Radikaalit teknologiat joukkoistuksessa: https://www.facebook.com/groups/TuVRadikaalit/?fref=ts

- EPTA -verkoston Arctic Boom -seminaarista valmistettiin videoita, jotka jaettiin tulevaisuusvaliokunnan omalla youtube-kanavalla. Uutta olivat sekä videot että myös youtuben hyödyntäminen: https://www.youtube.com/user/EKTuV

- Joukkoistaminen -jaosto teetti tulevaisuusvaliokunnalle oman joukkoistamisalustan (www.suomijoukkoistaa.fi), jolla kokeiltiin muun muassa maastoliikennelain valmistelua joukkoistamalla. Kestääkö hyvinvointiyhteiskunta -joukkoisti samalla alustalla oman loppuraporttinsa toimenpidesuositusten määrittelyn.

- Valiokunta esitteli kirjallista toimintaansa Kirjamessuilla 2014.

- Valiokunta on osallistunut vakiintuneesti myös Porin Areenan tapahtumiin.

- Kestävä kasvu -jaosto teetti valiokunnalle virtuaalialueen avattarineen. Alue sisältää parhaillaan valiokunnan julkaisut, mutta jos niin halutaan, niin aluetta voidaan tulevaisuudessa käyttää myös julkistamistilaisuuksiin ja jopa virtuaalikokousten järjestämiseen (toimii Chromella ja Firefoxilla): www.meshmoon.com/webrocket/Tulevaisuusvaliokunta#

- Kestävä kasvu -jaosto teetti 3D-tulostettuja, puumuovikomposiitista valmistettuja pillejä sekä sähköpaperia. Tällä tavalla haluttiin käytännössä kokeilla ja edistää jaoston työssä esille nousseita radikaaleja teknologioita.

- Valtion budjetista tehtiin Veropuu-simulaatio käytön helpottamiseksi. Sivuilla on käynyt yli 46 000 kävijää, joista 10,4 % on käynyt sivulla useammin kuin kerran. Alun perin tulevaisuusvaliokunnan sivuille rakennettua Veropuuta pidetään nyt yllä sivuilla (toimii Chromella ja Firefoxilla): http://valtionbudjetti.fi/

- Musta Joutsen -hanke toteutettiin kirjoituskilpailun muodossa. Uutta oli tieteen ja taiteen yhdistäminen sekä kilpailun hyödyntäminen. Olennaista mustien joutsenten -menetelmässä on huomion kiinnittäminen myös yllätyksiin ja epäjatkumoihin, ennakoinnissa yleensä korostuvien megatrendien sijasta.

- Valiokunta kokeili viennin edistämistä osallistamalla suomalaisia vientiyrityksiä mukaan valiokunnan Kiina-yhteistyöhön Suomessa ja Kiinassa.

- Valiokunta lisäsi jalkautumista maakuntiin. Tällä tavalla edistettiin raporttien, lausuntojen ja tulevaisuusmietinnön tunnettuutta ja vaikuttavuutta sekä osallistettiin alueet mukaan valiokunnan toimintaan (esimerkiksi tulevaisuusmietintöön).

- Yhteistyöhön ennakointiverkostojen, ministeriöiden ja talouselämän kanssa liittyi myös uusia toimintamalleja: perinteisten kuulemisten sijaan järjestettiin keskustelevia ja verstasmaisia tulevaisuuskeskusteluja, -pajoja ja -verstaita. Jatkotyön kannalta tärkein tulevaisuusvaliokunnan ja kansliapäälliköiden ensimmäinen tulevaisuuskeskustelu on raportoitu yksityiskohtaisemmin tulevaisuusvaliokunnan julkaisussa 14/2014.

- Uudeksi toimintamalliksi ja sosiaaliseksi innovaatioksi voidaan laskea myös Radikaalit teknologiat -jaostossa kehitetty uusi teknologian ennakoinnin ja arvioimisen työväline.

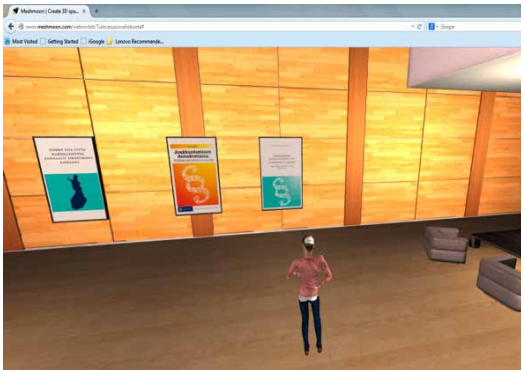
- Kokeiluksi voidaan ymmärtää myös vaalikauden alussa määritelty visio, strategia ja toimintasuunnitelma.

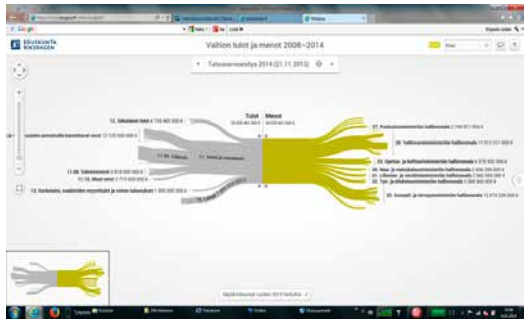
Kuva 1. Puumuovikomposiitista 3D tulostettu pilli.

Kuva 2. Aurinkoenergialla toimiva sähköpaperi, joka sisältää kaikki tulevaisuusvaliokunnan raportit.

Kuva 3. Tulevaisuusvaliokunnan virtuaalialue.

Kuva 4. Valtion budjetin Veropuu simulaatio.

Kuva 5. Maastoliikennelain joukkoistaminen www.suomijoukkoistaa.fi alustalla.

Kuva 6. Tulevaisuusvaliokunta esittäytyi kirjamessuilla eduskunnan messuosastolla. Messujen aikana jaettiin valiokunnan julkaisuja ja esiteltiin valiokunnan toimintaa.

Kuva 7. Tulevaisuusvaliokunta ja yritysten edustajat suunnittelivat Pekingissä järjestetyn Cleantech -seminaarin ohjelman ja esitykset yhdessä. Kuva on palautetilaisuudesta matkan jälkeen.

Kuva 8. Mustat joutsenet -kirjoituskilpailun tiedotustilaisuus eduskunnassa 2013. Tulevaisuusvaliokunta panosti vaalikaudella 2011–2014 myös tiedotustilaisuuksiin. Tällä tavalla parannettiin raporttien näkyvyyttä ja vaikuttavuutta.

4. Viestejä ja kysymyksiä seuraavalle valiokunnalle

1. Hyväksi huomattu uusi toimintamalli: missio, visio ja toimintasuunnitelma kauden alkupuolella. Valiokunnan tutustuttua yleisellä tasolla tulevaisuustyöhön, tulevaisuustutkimuksen esille nostamiin kysymyksiin, kansainvälisen keskustelun antiin ja alan menetelmiin oli viisasta määrittää missio, visio ja toimintasuunnitelma. Nämä tehostavat valiokunnan toimintaa ja lisäävät toimenpiteiden vaikuttavuutta.

2. Jaostot. 1990-luvulla valiokunnassa oli teknologian arviointia varten jaosto. Tällä kaudella lähes kaikki hankkeet organisoitiin jaostoihin. Kukin jaosto sai oman kokousajan, budjetin, sihteerin ja mahdollisuuden kuulla asiantuntijoita ja palkata asiantuntija-apua. Tämä lisäsi paitsi tehokkuutta, myös sisäisen demokratian kautta motivaatiota.

3. Raportoija. Tulevaisuusvaliokunnan ja kansliapäälliköiden ensimmäisessä tulevaisuuskeskustelussa nousi esille uusi poliittisen tiedon hallinnan tarve täysistunnon ja valiokuntavaiheen välillä. Eduskuntatyötä ehdotettiin kehitettäväksi niin, että siitä valiokunnasta, joka valmistaa mietinnön, valitaan asian poliittisten ongelmakohtien seuraaja ja raportoija. Raportoija kokoaa lähetekeskustelusta pääasiat, vie ne ao. valiokuntaan ja tekee myös analyysin valiokunnan kiistakohdista. Tulevaisuusvaliokunnan ja kansliapäälliköiden ensimmäinen tulevaisuuskeskustelu on raportoitu tarkemmin tulevaisuusvaliokunnan julkaisussa 14/2014.

4. Jatketaanko yhteistyötä CPPCC:n kanssa? Vaalikaudella 2011–2014 tulevaisuusvaliokunta teki aktiivisesti yhteistyötä Kiinan kansan poliittisen neuvoa-antavan konferenssin (CPPCC:n) kanssa. Keskustelut jäivät keväällä 2014 siihen, että CPPCC ehdotti kirjallista yhteistyösopimusta tulevaisuusvaliokunnan ja ympäristövaliokunnan kanssa.

5. Käynnistetäänkö vastaava yhteistyö myös Venäjän suurlähetystön kanssa? Russia as a Neighbour (TUVJ 9/2014) raportin julkistamistilaisuuden yhteydessä Venäjän suurlähettiläs ehdotti tiiviimpää yhteistyötä myös Venäjän/venäjän lähetystön kanssa.

6. Tehdäänkö neljäs Venäjä-raportti? Valiokunta on jo kolmena vaalikautena tehnyt Venäjäskenaarioita. Jatkuva pitkäjänteinen työ kantoi hedelmää muun muassa syksyllä 2014, kun valiokunnan jo aiemmin käynnistämä Venäjä-raportti sai runsaasti julkisuutta mediassa Ukrainan tapahtumien vuoksi. Samalla huomattiin, että Venäjän melko yllättävänäkin koettu uusi politiikka oli kuitenkin hyvin ennakoitu tulevaisuusvaliokunnan aiemmissa Venäjä-skenaarioissa. Jatketaanko tätä traditiota teettämällä Venäjä-skenaariot myös vaalikaudella 2015–2018?

7. Jatketaanko viennin edistämistä: Tulevaisuusvaliokunta kokeili viennin edistämistä ottamalla talouselämän edustajat mukaan valiokunnan Kiinan matkalle. Esitykset suunniteltiin, valmistettiin ja esitettiin yhdessä niin, että tulevaisuusvaliokunnan ja talouselämän edustajien delegaatio muodosti yhden kokonaisuuden. Yrityksillä oli tasaveroinen puheoikeus kaikissa tilaisuuksissa. Otetaanko talouselämän edustajia jatkossakin mukaan valiokunnan matkoille?

8. Jatketaanko joukkoistamista hankkeissa ja kuulemisissa? Tulevaisuusvaliokunta joukkoisti vaalikaudella 2011–2014 muun muassa *www.suomijoukkoistaa.fi* osallistumisalustan kautta. Tämän alustan ylläpitäminen on kuitenkin jo loppunut. Jos joukkoistamista jatketaan, niin avataanko uusi oma alusta vai käytetäänkö jo olemassa olevia, kuten *Otakantaa.fi* -alustaa. Valiokunta joukkoisti kansalaisia ja asiantuntijoita myös Facebookin kautta. Jatketaanko tätä toimintamallia?

9. *Radikaalit teknologiat* -työkalun edelleen kehittäminen ja raportin päivittäminen. Valiokunta kehitti vaalikaudella 2011–2014 maailmanluokan teknologian ennakoinnin työvälineen, jonka ylläpitäminen edellyttää kuitenkin päivittämistä. Kehitteillä on ollut myös jatkopilotti EU-tasolla ja Pohjois-Pohjanmaalla (maakuntatasolla). Jatkotoimenpiteistä on keskusteltu myös VTT:n ja Tekesin kanssa. Miten tätä teknologian uutta arvioinnin ja ennakoinnin työvälinettä, joka on herättänyt runsaasti kansainvälistä mielenkiintoa, jatketaan valiokunnassa?

10. Jatketaanko Arktista hanketta/teemaa yhteistyössä Itä-Lapin kuntayhtymän kanssa: vaalikauden 2011–2014 lopussa tehtiin tulevaisuusverstas, jolla valmisteltiin yhteistä hanketta.

11. Virtuaalialueen edelleen kehittäminen: Tulevaisuusvaliokunnan *Kestävä kasvu* -jaosto kehitti valiokunnalle virtuaalialueen. Parhaillaan virtuaalialueella voidaan lukea valiokunnan julkaisuja. Virtuaalialuetta voidaan kuitenkin edelleen kehittää: siellä voidaan järjestää muun muassa julkistamistilaisuuksia ja jopa valiokunnan virtuaalikokouksia, jos valiokunnan edustajille tehdään avattaret. Jatketaanko virtuaalialueen kehittämistä?

12. Julkaistaanko raporttien sijasta/lisäksi videoita? Tulevaisuusvaliokunta sai vaalikaudella 2011–2014 hyviä kokemuksia videoiden julkaisemisesta. Videot voivat joissakin tapauksissa korvata perinteiset, kirjamuotoiset raportit. Julkaisukanavana on Youtube. Jatketaanko Youtube-kanavan kehittämistä ja videoiden tuottamista?

13. Hyödynnetäänkö facebookia, youtubea, twitteriä jne.: Tulevaisuusvaliokunta oli vaalikaudella 2011–2014 aktiivinen Facebookissa ja Youtubessa. Lisäksi joitakin raportteja julkaistiin kansainvälisillä julkaisualustoilla (esim. Scribdissa). Tällöin raportit keräsivät jopa kymmeniä tuhansia lukijoita: http://www.scribd.com/doc/118136573/Crowdsourcing-for-Democracy-New-Era-in-Policy-Making. Jatketaanko sosiaalisen median hyödyntämistä (kysyntää on ollut myös twitterissä tiedottamiselle ja nk. RSS-syötteille)?

14. Kansallisen ennakointiverkoston kuuleminen heti vaalikauden alussa: Tulevaisuusvaliokunta/eduskunta otti tulevaisuusmietinnössä vahvasti kantaa uuden kansallisen ennakoinnin toimintamallin puolesta. Uutta toimintamallia kehitetään valtioneuvoston kansliassa ja vnk:lla on tähän työhön liittyen tarpeita myös tulevaisuusselonteko -käytännön uudistamiseen. Voidaanko vnk:n ennakointiluotsi ja kansallinen ennakointiverkosto kuulla heti vaalikauden alussa uusien toimintamallien määrittelemiseksi?

15. Kansainvälinen tulevaisuuspolitiikan vertailu: Tulevaisuusvaliokunnalta kysytään aina sekä Suomessa että ulkomailla, että onko vastaavia tulevaisuusvaliokuntia muualla? Tästä aiheesta ei kuitenkaan ole tuoretta, järjestelmällisesti kerättyä tietoa. Tällainen tieto olisi arvokasta myös valiokunnalle.

16. Koulutus- ja tiedepolitiikka sekä koulutusvienti. Kansallisesti eräs suurimmista kysymyksistä on koulutus-/osaamisjärjestelmän uudistaminen, yliopistouudistuksen jatkaminen sekä koulutusviennin edistäminen. Tähän teemaan liittyy myös kysymys tiedeministeriöstä/-ministeristä.

17. Käsittelemättä jääneet tai selvästi kesken jääneet selvitysaiheet:

Vaalikaudella 2011–2014 tulevaisuusvaliokunnalta jäi joitakin selvästi tunnistettuja tärkeitä tulevaisuuskysymyksiä kokonaan käsittelemättä, liian vähälle selvitykselle tai analysoimatta. Tällaisia ovat muun muassa:

- Demokratiavajeet (liittyen muun muassa tulevaisuusmietinnössä esille nousseisiin teemoihin).
- EU:n tulevaisuus: esimerkiksi suurten saksalaisten think tankien/säätöiden ehdotukset Euroopan tulevaisuuden arvioinnista (ovat ehdottaneet tällaista yhteistyötä tulevaisuusvaliokunnalle).
- Euroopan rajat ja Islamin tulevaisuus (jäi toteuttamatta vaalikaudella 2011–2014).
- Työ ja kestävä kasvu, kuten esimerkiksi kierto- ja biotalous.
- Suomen ja Wisconsinin osavaltion (USA) tulevaisuuden optioiden vertailu. Tällainen vertailu tehtiin myös 15 vuotta sitten. Miten alueet ovat kehittyneet tällä välin?
- Arvojen kasvava merkitys tulevaisuuspolitiikassa.
- Yhteistyö EU:n ja OECD:n tulevaisuuden tutkimus-ja/ennakointiyksiköiden kanssa
- EU parlamentaarikkojen tulevaisuustiedon ja verkostojen hyödyntäminen (esimerkiksi yhteistyössä VNK:n/kansallisen ennakointiverkoston kanssa.
- Yhteistyö YK:n Wold Futuire Councilin ja ns. ”seuraavien sukupolvien asiamiesten”-verkoston kanssa (Suomea/TuV:aa kysytty isännäksi 2016 vuosikokoukseen)

EDUSKUNTA